

ДНІСТРОВСЬКІ ЧИТАННЯ

ІВАНО-ФРАНКІВСЬКА ОБЛАСНА РАДА
ІВАНО-ФРАНКІВСЬКА ОБЛАСНА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ
УПРАВЛІННЯ ЕКОЛОГІЇ ТА ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ
ДНІСТРОВСЬКИЙ РЕГІОНАЛЬНИЙ ЛАНДШАФТНИЙ ПАРК ІМЕНІ СЕРГІЯ ДІДИЧА
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНИКА
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА
ГО «УКРАЇНСЬКА ПРИРОДООХОРОННА ГРУПА»

ДНІСТРОВСЬКІ ЧИТАННЯ

МАТЕРІАЛИ КРУГЛОГО СТОЛУ З НАГОДИ 30-РІЧЧЯ
ДНІСТРОВСЬКОГО РЕГІОНАЛЬНОГО ЛАНДШАФТНОГО ПАРКУ

20 жовтня 2023 року

м. Тлумач, Івано-Франківська область, УКРАЇНА

Наукові редактори

кандидат біологічних наук **І. В. Скільський**,
кандидат біологічних наук **І. І. Дмитраш-Вацеба**,
О. В. Василюк

Тлумач – Чернівці
«Друк Арт»
2023

УДК 911.52(477)(082)
Д54

*Рекомендовано до друку рішенням науково-технічної ради
Дністровського регіонального ландшафтного парку імені Сергія Дідича
(протокол № 1 від 30 листопада 2023 року)*

Голова редакційної колегії: к. б. н. *І. І. Дмитраш-Вацеба*

Відповідальний секретар редакційної колегії: к. б. н. *Т. В. Микитин*

Члени редакційної колегії: *О. В. Василюк*, к. б. н. *Н. В. Капець*, *М. І. Ковтун*, *А. М. Кравець*,
к. б. н. *І. В. Скільський*, к. г. н. *Н. В. Фоменко*, д. б. н., професор *І. І. Чорней*

Дністровські читання. Матеріали круглого столу з нагоди 30-річчя
Д54 Дністровського регіонального ландшафтного парку (20 жовтня 2023 року,
м. Тлумач, Івано-Франківська область, Україна) / наук. ред. *І. В. Скільський*,
І. І. Дмитраш-Вацеба, *О. В. Василюк*. – Тлумач – Чернівці : Друк Арт, 2023. –
160 с. (Серія: «Conservation Biology in Ukraine». – Вип. 34).

ISBN 978-617-8129-55-2

Представлені результати досліджень науковців з України, які відображають теоретичні, методологічні та практичні проблеми розвитку заповідної справи в умовах війни, збереження біологічного і ландшафтного різноманіття, природокористування у сфері туризму та рекреації, історико-культурної спадщини й екологічної освіти.

Для співробітників наукових установ, викладачів і студентів природничих спеціальностей закладів вищої освіти, вчителів біології, географії та історії загальноосвітніх шкіл, екологів і краєзнавців.

УДК 911.52(477)(082)

ISBN 978-617-8129-55-2

© Колектив авторів, 2023

© ТОВ «Друк Арт», підготовка видання, 2023

ВПЛИВ БОЙОВИХ ДІЙ НА ВИДОВЕ РІЗНОМАНІТТЯ

М. Луцька

*Університет Короля Данила
mariana.lutska@ukd.edu.ua*

INFLUENCE OF COMBAT ACTIONS ON SPECIES DIVERSITY

M. Lutska

King Danylo University

The ecological situation in Ukraine has been considered quite difficult for a long time. This is largely caused by anthropogenic load on natural and artificial ecosystems. The full-scale invasion greatly increased the negative impact on biogeocenoses and caused ecocide. To date, there are more than 672 ecocrimes that have a direct or indirect impact on biological diversity. As a result of the hostilities, more than 600 species of animals and 750 species of plants and mushrooms are under threat of extinction, a significant proportion of which are included in the Red Book of Ukraine.

Key words: reduction of populations, military actions, ecocide.

Впродовж тривалого часу територія нашої країни вважається однією із найбільш екологічно небезпечних у Європі, що характеризується високим рівнем забрудненості водних екосистем, повітря, деградацією земельних ресурсів, високим накопиченням промислових та побутових відходів. Повномасштабне вторгнення росії, яке розпочалося 24 лютого 2022 року, не просто посилило негативні тенденції, а й спричинило до формування повноцінного екоциду в Україні.

Загалом з початку повномасштабного вторгнення зафіксовано понад 672 екозлочини, серед яких: забруднення водних (9,4 %) та земельних (6,1 %) ресурсів, вплив на промислові (24,4 %) та радіаційні (3,0 %) об'єкти, накопичення військових відходів (4,0 %), пошкодження зелених насаджень (15,0 %) та інші види злочинів (38,1 %) [1].

Військові дії спричиняють найбільш виражений вплив на довкілля прямими й опосередкованими шляхами. Прикладом прямого впливу є безпосереднє руйнування природних та штучних екосистем під час вибухів артилерійських снарядів та інших типів боєприпасів, накопичення їхніх компонентів у вигляді металобрухту. Сюди ж можна віднести і шумове забруднення, що призводить до зміни міграційних шляхів тварин.

Опосередкований вплив найчастіше проявляється у пошкодженні промислових об'єктів, що часто супроводжується потраплянням у навколишнє середовище токсичних або небезпечних речовин. Одним із найбільш яскравих прикладів є потрапляння ракети в резервуар з олією на Миколаївщині, яке спричинило витікання значної кількості олії до акваторії Південного Бугу, що призвело до загибелі великої кількості водоплавних птахів: качок, мартинів, чапель, які не змогли вижити у покритому маслянистою піною лимані.

На превеликий жаль зазначений приклад є не єдиним щодо негативного впливу на орнітофауну. Одним із перших злочинів було захоплення російськими агресорами у 2014 році водно-болотного угіддя «Крива коса», внаслідок чого на вказаній території практично одночасно зникли всі види птахів, серед яких і червонокнижні. Особливо численними на

зазначеній території були мартини каспійські, популяція яких налічувала три тисячі особин та була найбільшою в Європі, а також рябодзьобі крячки (60 тисяч пар); окрім того на вказаній території гніздилися кучерявий пелікан і кулик-сорока [4].

Крім безпосереднього знищення тварин, військові дії призводять і до порушення їхніх міграційних шляхів. Особливо чітко це проявляється на прикладі птахів. Адже саме територією України проходять їхні три основні шляхи для міграції: Азово-Чорноморський (широтний) – характеризується найвищим напливом перелітних птахів, Поліський широтний (північний коридор) – уздовж північної смуги Полісся й на півночі Лісостепу, та Дніпровський (меридіанний) – проходить вздовж Дніпра і Десни. Саме останній шлях є надзвичайно важливим для збереження популяцій водоплавних птахів, зокрема гусей, качок, куликів, мартинів і крячків [5].

Бойові дії впливають на угруповання не тільки птахів, а й ссавців. Під загрозою зникнення опинилися унікальні гібридні види копитних. Зокрема, асканійський марал – цей вид вивели на території біосферного заповідника «Асканія Нова». Його засновниками були кілька особин марала, середньоевропейського та кримського оленів, ізюбра та вапіті. Впродовж 1918-2010 років представники вказаного виду траплялися на території угідь Донецької, Запорізької, Миколаївської, Луганської та Одеської областей. Їхня чисельність у 2007 році була максимальною та становила 1321 особину, а до 2021 року скоротилася до 1200 особин. Зменшення популяції значною мірою пов'язано з мисливською діяльністю, оскільки роги марала є дуже цінними. Серед копитних ссавців під загрозою опинилася і найбільша популяція в Україні європейської лані, а також оленя благородного.

Значної шкоди завдано і популяції куланів, які поширені у степовому регіоні. Максимальна чисельність особин вказаного виду зафіксована у 2020 році на території Азово-Сиваського НПП та налічувала 327 особин. Середній приріст цього угруповання є незначним і становить 2,3 % на рік. Разом з тим смертність у 2020-2021 роках становила 11 особин.

За неперевіреними даними московські окупанти проводили масовий відстріл копитних тварин на території півдня України з метою забезпечення себе продовольством [2].

Шкода завдається не тільки тваринам, а й рослинним угрупованням. На територіях, де ведуться бойові дії, зростає чимало видів рослин, занесених до Червоної книги України: ковила волосиста, ковила Лессінга, ковила найкрасивіша, ковила українська, ковила шорстка, ковила вузьколиста, катран татарський, шоломниця весняна, астрагал одеський, астрагал понтичний, пізноцвіт різнобарвний, шафран сітчастий, сон лучний, дрік скіфський, карагана скіфська, пустельниця головчата, півники понтичні [3].

Певна річ, що наведені вище приклади є лише незначною часткою серед втрат, які спричинила і спричинить збройна агресія росії. Адже вже на сьогоднішній день зафіксовано понад 600 видів тварин та приблизно 750 видів рослин і грибів, більшість з яких занесені до Червоної книги України, що перебувають на межі зникнення [4].

Необхідно зазначити, що рівень небезпеки не знизиться і після припинення активної фази бойових дій. Це обумовлюється, перш за все, високим рівнем замінування українських земель. На сьогодні їхня площа становить приблизно 174 тис. км². Для розмінування знадобляться десятиліття.

Отже, військова агресія, спричинена росією, призвела до значного погіршення екологічної ситуації в Україні на довгі десятиліття. Головними жертвами екоциду є численні представники рослинного та тваринного світу, популяції яких значною мірою скорочуються.

ЛІТЕРАТУРА

1. **Воснні злочини** проти довкілля [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.saveecobot.com/features/environmental-crimes>.
2. **Волох А. М.** Оцінювання шкоди, завданої російськими окупантами, угрупованням диких ратичних на території Азово-Сиваського національного природного парку // Дорожня карта реалізації Закону України «Про управління відходами». Збірка матеріалів Національного форуму «Поводження з відходами в Україні: законодавство, економіка, технології» (м. Київ, 24-25 листопада 2022). – К.: Центр екологічної освіти та інформації, 2022. – С. 181-183.
3. **Драбинюк Г. В.** Вплив військових дій на територію природного заповідника «Єланецький степ» // Дорожня карта реалізації Закону України «Про управління відходами». Збірка матеріалів Національного форуму «Поводження з відходами в Україні: законодавство, економіка, технології» (м. Київ, 24-25 листопада 2022). – К.: Центр екологічної освіти та інформації, 2022. – С. 178-180.
4. **Матвєєв С. Р.** Втрати біологічного різноманіття внаслідок російської збройної агресії // Дорожня карта реалізації Закону України «Про управління відходами». Збірка матеріалів Національного форуму «Поводження з відходами в Україні: законодавство, економіка, технології» (м. Київ, 24-25 листопада 2022). – К.: Центр екологічної освіти та інформації, 2022. – С. 176-178.
5. **Природа** та війна: як військове вторгнення росії впливає на довкілля України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ecoaction.org.ua/pryroda-ta-vijna.html>.

